

MUÑOZ GONZÁLEZ, Antoni. *Antoni Vidal i Talarn i Pere Joan Barceló (Carrasquet). Dos defensors de la terra (1700-1720).* Barcelona: Rafael Dalmau Editor, 2018. Col·lecció Bofarull, 28. 343 pàgs. [13,5 x 19,5].

El lector llegeix la ressenya de l'obra pòstuma d'Antoni Muñoz González. Aquest historiador nascut a Valladolid, però arrelat a Catalunya des de feia temps, fou autor d'interessants monografies relatives al conflicte successori hispànic i el seu impacte al país. En col·laboració amb el seu amic, Josep CATÀ i TUR escrigué, entre d'altres: *Repressió borbònica i resistència catalana (1714-1736)*, Madrid, 2005; *Absolutisme contra pactisme. La Ciutadella de Barcelona (1640-1704)*, Barcelona, 2008; i també: *La traïció anglesa: comerç i destrucció de la sobirania catalana (1706-1715)*, Barcelona, 2009. Ja més recentment edità, en solitari: *L'11 de setembre poble a poble, 1713-1714*, Barcelona, 2015.

El present llibre ha estat publicat pel prestigiós segell editorial, Rafael Dalmau, dins la seva col·lecció Bofarull. En poc més de 300 pàgines, l'autor articula cinc capítols amb les seves conclusions. L'obra, però, ofereix una visió actualitzada de molts esdeveniments coneguts -i no tant- de la guerra dinàstica i la repressió duta a terme per Felip V a terres catalanes, durant les primeres dècades del segle XVIII. Els professors Josep Maria Torras i Ribé i Enrique Giménez López estudiaren, en el seu moment, els anys posteriors a la imposició del Decret de Nova Planta de Catalunya (1716), confirmant la sistemàtica repressió borbònica, a nivell polític, econòmic i cultural. Així com, la liquidació física de tota dissidència oposada a Felip V. Tanmateix, però, el principal actiu del llibre resideix en la documentació primària. En efecte, el nostre autor aconsegueix recolzar la narració del text amb la consulta d'arxius d'àmbit local català originaris de: Falset, Tortosa, Tarragona i Barcelona; però també d'origen estatal, com ara: l'Arxiu General de Simancas, l'Arxiu Histórico Nacional de Madrid i també l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Tota aquesta informació documental ha estat complementada amb una selecta i variada bibliografia de referència.

Què aporta de nou el llibre d'Antoni Muñoz a la historiografia catalana sobre la Guerra de Successió espanyola? Sens dubte, nous documents de consulta, però també noves dades desconegudes sobre actors i esdeveniments històrics ignorats fins avui dia. Un exemple. El lector trobarà informació sobre la difícil relació entre Felip V i el Principat, un cop closes les Corts catalanes de 1701-1702, com les mesures que perjudicaren l'exportació d'aiguardents a la península, en favor dels licors francesos; o bé la violació constitucional que impedia al rei extreure fusta del país per a què Lluís XIV pogués construir navilis de guerra. Igualment resulten interessants les notícies relatives a l'enginyer d'origen flamenc Jorge Próspero de Verboom, el qual aconseguí informació vital sobre la feblesa de les muralles de Barcelona, en especial aquelles del baluard de Santa Clara. Les dades foren molt exactes i s'obtingueren mentre Verboom estigué presoner a Barcelona. Aquesta informació fou posada en coneixement del comandament borbònic que assetjà la capital catalana durant 1713-1714. L'esmentat setge de Barcelona, per la seva duresa, també ocupa un notable espai en els capítols centrals del llibre. Antoni Muñoz, gràcies a la informació obtinguda dels memorials de Verboom conservats a Simancas, detallà l'evolució d'un setge que enfrontà els poderosos

exèrcits de les Dues Corones -46.000 soldats professionals- amb una ciutat que era defensada per uns pocs milers d'homes, adscrits a les corporacions gremials i que no tenien la guerra com ofici, però que decidiren, lliurement, defensar la seva llibertat del domini absolutista filipista. Antoni Muñoz deixà clar, com el primer comandant de les forces borbòniques assetjadores -el duc de Pòpuli- optà per una estratègia militar errònia, moguda per la venjança vers als barcelonins. Les seves presses per complir les ordres de Felip V de conquerir la ciutat, ràpidament, unida a la seva arrogància, feu que no fos meticulós en l'organització dels atacs i que les seves tropes s'estavellaren contra els murs de la ciutat, amb fortes baixes. La seva substitució pel duc de Berwick, l'estiu de 1714, amb nous reforços un cop signada la pau d'Utrecht amb les potències aliades, donaren una nova dimensió al setge de la ciutat que finalment caigué el setembre davant l'aclaparadora superioritat de les tropes hispano-franceses. Aquí, però, comença la història militar del coronel de miquelets, Antoni Vidal i Talarn (1672-1714), nascut a la població de Xerta (Baix Ebre) i cosí del notari de Tortosa, Pere Vidal, diputat reial de la Generalitat de Catalunya (1705-1707). Muñoz encertà en definir a aquest cabdill català com una de les principals amenaces per a les autoritats filipistes durant els anys 1713-1714, coincidint amb el setge barceloní. Gràcies a la seva habilitat, Antoni Vidal, aconseguí trencar les comunicacions entre Barcelona, València i Madrid, posant en perill la rereguarda de l'exercit borbònic, la qual cosa obligà a l'Estat Major de les Dues Corones a distreure efectius destinats al setge. Vidal operava, amb les seves forces, al Camp de Tarragona. El seu últim èxit, però, la conquesta de Falset, comportà la seva mort i la desaparició d'un líder carismàtic. No obstant això, el buit deixat per Vidal fou ocupat per un lloctinent seu: Pere Joan Barceló (1682-1743), fill de Capçanes (Priorat), conegut amb el nom de "Carrasplet", veritable mal de cap per a les autoritats civils i militars borbòniques durant la rebel·lió de 1718 i 1720.

El nostre autor, després d'explicar la conjuntura de repressió de la postguerra impulsada pel nou Capità General de Catalunya, el marquès de Castel-Rodrigo (com les dures imposicions fiscals de 1715, el Reial Cadastre de 1716, l'expulsió de religiosos i l'empresonament i execució d'austriacistes), analitza el nou marc internacional creat per Utrecht i com la política revisionista atada a Itàlia pel ministre de Felip V (el cardenal Alberoni) i per la seva esposa (Isabel de Farnesio), portaren a Europa a una nova guerra i a la formació de la Quàdruple Aliança de 1718. En aquest context de noves oportunitats per restablir les llibertats catalanes perdudes el 1714, sorgeix un nou líder mitificat per una part de la historiografia catalana: en "Carrasplet". Aquest cabdill, amb l'ajuda d'altres com ell -el Ros de Riba-roja-, aconseguiren posar en perill els pilars, encara fràgils, del règim de la Nova Planta. La valuosa documentació de Simancas, sobretot la correspondència entre els militars i la Cort de Madrid, serviren a Muñoz per reconstruir amb detall, les accions bèl·liques del nostre home, i com les autoritats filipistes es veieren, sovint, superades per l'habilitat tàctica d'aquest guerriller que sempre comptà amb el suport i la simpatia de molts catalans.

RAFAEL CERRO NARGÁNEZ
(Doctor en Historia Moderna,
Universitat de Barcelona)

Traducción de la reseña anterior:

El lector lee la reseña de la obra póstuma de Antoni Muñoz González. Este historiador nacido en Valladolid, pero afincado en Cataluña desde hacía tiempo, fue autor de interesantes monografías relativas al conflicto sucesorio hispánico y su impacto en el país. En colaboración con su amigo, Josep CATÀ i TUR escribió, entre otras: *Repressió borbònica i resistència catalana (1714-1736)*, Madrid, 2005; *Absolutisme contra pactisme. La Ciutadella de Barcelona (1640-1704)*, Barcelona, 2008; y también: *La traïció anglesa: comerç i destrucció de la sobirania catalana (1706-1715)*, Barcelona, 2009. Más recientemente editó en solitario: *L'11 de setembre poble a poble, 1713-1714*, Barcelona, 2015.

El presente libro ha sido publicado por el prestigioso sello editorial, Rafael Dalmau, en su colección Bofarull. En poco más de 300 páginas, el autor articula cinco capítulos con sus conclusiones. La obra, si bien, ofrece una visión actualizada de muchos acontecimientos conocidos – y no tanto- de la guerra dinástica y la represión llevada a cabo por Felipe V en tierras catalanas, durante las primeras décadas del siglo XVIII. Los profesores Josep Maria Torras i Ribé y Enrique Giménez López estudiaron, en su momento, los años posteriores a la imposición del Decreto de Nueva Planta en Cataluña (1716), confirmando la sistemática represión borbónica, a nivel político, económico y cultural. Así como, la liquidación física de toda disidencia opuesta a Felipe V. Asimismo, el principal activo del libro reside en la documentación primaria. En efecto, nuestro autor consigue apoyar la narración del texto con la consulta de archivos de ámbito local catalán originarios de: Falset, Tortosa, Tarragona y Barcelona; pero también de origen estatal, como: el Archivo General de Simancas, el Archivo Histórico Nacional de Madrid y también el Archivo de la Corona de Aragón. Toda esta información documental ha sido completada con una selecta y variada bibliografía de referencia.

¿Qué aporta de nuevo el libro de Antoni Muñoz a la historiografía catalana sobre la Guerra de Sucesión española? Sin duda, nuevos documentos de consulta, pero también nuevos datos desconocidos sobre actores y acontecimientos históricos ignorados hasta hoy. Un ejemplo. El lector encontrará información sobre la difícil relación entre Felipe V y el Principado, una vez cerradas las Cortes catalanas de 1701-1702, como las medidas que perjudicaron la exportación de aguardientes a la península, a favor de los licores franceses; o bien la violación constitucional que impedía al rey extraer madera del país para que Luis XIV pudiera construir naves de guerra. Igualmente resultan interesantes las noticias relativas al ingeniero de origen flamenco Jorge Próspero de Verboom, quien consiguió información vital sobre la debilidad de las murallas de Barcelona, en especial aquellas del baluarte de Santa Clara. Los datos fueron muy exactos y se obtuvieron mientras Verboom estuvo prisionero en Barcelona. Esta información fue puesta en conocimiento del bando borbónico que asedió la capital catalana durante 1713-1714. El mencionado asedio de Barcelona, por su dureza, también ocupa un notable espacio en los capítulos centrales del libro. Antoni Muñoz, gracias a la información obtenida de los memoriales de Verboom conservados en Simancas, detalló la evolución de un asedio que enfrentó los poderosos ejércitos de ambas Coronas -46.000 soldados profesionales- en una ciudad que era defendida por unos escasos miles de hombres,

adscritos a las corporaciones gremiales y que no tenían la guerra como oficio, pero que decidieron, libremente, defender su libertad de dominio absolutista filipista. Antoni Muñoz dejó claro, como el primer comandante de las fuerzas borbónicas asediadoras –el Duque de Pòpuli- optó por una estrategia militar errónea, movida por la venganza hacia los barceloneses. Su prisa por cumplir las órdenes de Felipe V de conquistar la ciudad, rápidamente, unida a su arrogancia, hicieron que no fuera meticuloso en la organización de los ataques y que sus tropas chocaran contra los muros de la ciudad, con fuertes bajas. Su sustitución por el Duque de Berwick, el verano de 1714, con nuevos refuerzos una vez firmada la paz de Utrech con las potencias aliadas, dieron una nueva dimensión al asedio de la ciudad que finalmente cayó en septiembre ante la impresionante superioridad de las tropas hispano-francesas. Aquí, empezó la historia militar del coronel de miquelets, Antoni Vidal i Talam (1672-1714), nacido en la población de Xerta (Bajo Ebro) y primo del notario de Tortosa, Pere Vidal, diputado real de la Generalitat de Cataluña (1705-1707). Muñoz acertó al definir a este caudillo catalán como una de las principales amenazas para las autoridades filipistas durante los años 1713-1714, coincidiendo con el asedio barcelones. Gracias a su habilidad, Antoni Vidal, consiguió romper las comunicaciones entre Barcelona, Valencia y Madrid, poniendo en peligro la retaguardia del ejército borbónico, lo cual obligó al Estado Mayor de las Dos Coronas a distraer efectivos destinados al asedio. Vidal operaba, con sus fuerzas, en el Campo de Tarragona. Su último éxito, la conquista de Falset, comportó su muerte y la desaparición de un líder carismático. No obstante, el vacío dejado por Vidal fue ocupado por un lugarteniente suyo: Pere Joan Barceló (1682-1743), hijo de Capçanes (Priorato), conocido con el nombre de “Carraslet”, verdadero tormento para las autoridades civiles y militares borbónicas durante la rebelión de 1718 y 1720.

Nuestro autor, después de explicar la coyuntura de represión de la postguerra impulsada por el nuevo Capitán General de Cataluña, el marqués de Castel-Rodrigo (las duras imposiciones fiscales de 1715, el Real Catastro de 1716, la expulsión de religiosos y el aprisionamiento y ejecución de austracistas), analiza el nuevo marco internacional creado por Utrech y como la política revisionista alentada en Italia por el ministro de Felipe V (el cardenal Alberoni) y por su esposa (Isabel de Farnesio), llevaron una nueva guerra a Europa y a la formación de la Cuádruple Alianza de 1718. En este contexto de nuevas oportunidades para establecer las llibertades catalanas perdidas en 1714, surge un nuevo líder mitificado por una parte de la historiografía catalana: en “Carraslet”. Este caudillo, con la ayuda de otros como el – el Ros de Riba-roja-, consiguieron poner en peligro los pilares, aún frágiles, del régimen de Nueva Planta. La valiosa documentación de Simancas, sobre todo la correspondencia entre los militares y la Corte de Madrid, sirvieron a Muñoz para reconstruir con detalle, las acciones bélicas de nuestro hombre, y observar como las autoridades filipistas se vieron, a menudo, superadas por la habilidad táctica de este guerrillero que siempre contó con el apoyo y la simpatía de muchos catalanes.

RAFAEL CERRO NARGÁNEZ
(Doctor en Historia Moderna,
Universitat de Barcelona)